

FOTO: TOMAS ONEBORG/SVD/TT

»Kom som du är« har Försvarsmakten uppmanat i en uppmärksam kampanj. Men gäller det alla?

Erik får inte mönstra – nu stämmer han Försvarsmakten

Erik Fenn vill göra värnplikten och drömmer om en militär framtid. Han har ansökt hos Rekryteringsmyndigheten flera gånger, men inte kallats till mönstring. Den som har en neuropsykiatrisk diagnos i Sverige idag sällas automatiskt bort från mönstring. Det är diskriminering, tycker Erik, som nu stämmer Försvarsmakten.

FOTO: PRIVAT

Erik Fenn tycker att han borde få en rättvis chans att mönstra och få en individuell prövning.

Erik Fenn är 23 år och i väntan på värnplikten studerar han statsvetenskap vid Mittuniversitetet i Sundsvall. Han växte upp på Öland och fick diagnoserna Aspergers syndrom och adhd i tioårsåldern. Skolan var jobbig ibland, men med stöd gick det bra och i tonåren läste han in gymnasiet på Ölands Folkhögskola. Då fick han aktivitetsersättning från Försäkringskassan.

Redan tidigt intresserade Erik sig för militärhistoria och det blev hans specialintresse under uppväxten, kanske för att storebror delade engagemanget. Eriks pappa var lärare och mamma arbetade på skattemyndigheten, men längre bak i släkten fanns soldater.

– Jag har alltid varit intresserad av historia och tänkt på mina släktingar som var med i första och andra världskriget. Så jag gick med i Försvarsutbildarnas ungdomsavdelning i Kalmar när jag var 16 år. De fungerar som en slags förberedelse inför militären och Försvarsmakten vill ju gärna fånga ungdomars intresse, säger Erik Fenn.

PROVA SOLDATLIVET

Erik beskriver hur han och kamraterna i ungdomsverksamheten fick prova på soldatlivet genom att delta i övningar i uniform, träna radiosamband och sätta upp tält. Det var spännande och när han blev äldre gick han med i Hemvärnet.

– Nu är jag aktiv i Hemvärnet i Sundsvall och tillhör sjukvårdsguppen. När vi har övningar bär jag en Glock 17, ett tjänstevapen som jag har formell utbildning på. Jag kan hantera andra vapen också för jag har skjutit i en skytteförening, det är intressant och jag är duktig på det.

Visst har Erik andra intressen som katter och politik, men han har siktet inställt på att göra värnplikten och satsa på en militär framtid. Han tycker att han har förmågor som passar inom Försvarsmakten.

– Jag är strukturerad, har stor målmedvetenhet och kan memorera detaljer och jag vill gärna ha en militär yrkesbana, först som soldat och sedan som officer. Främst vill jag tjänstgöra i Sverige, men skulle jag bli skickad utomlands ställer jag upp på det.

VEM FÅR MÖNSTRAS?

Varje år skickar Rekryteringsmyndigheten ut mönstringsunderlag till den som ska fylla 18 år och som omfattas av totalförsvarspplikten. Det är också Rekryteringsmyndigheten som väljer vem som kallas till mönstring och vem som antas till

grundutbildning och värnplikt. Kallas du inte kan det bero på att du tillhör en grupp som inte är aktuell för mönstring.

På Försvarsmaktens hemsida framgår att det gäller till exempel om du är folkbokförd utomlands, om du fått assistansersättning från Försäkringskassan, eller om du blivit beviljad LSS-insats från kommunen. Uppgifterna får Rekryteringsmyndigheten från andra myndigheter, som Försäkringskassan. Kallas du inte till mönstring kan du söka själv.

– Jag sökte första gången i juli 2018 för att få göra värnplikt. Jag skrev in mitt personnummer på sidan och de gjorde en bakgrundskoll, då kunde de se att jag haft aktivitetsersättning för förlängd skolgång. Jag kunde se status på min ansökan och det blev avslag direkt.

Idag går bara den som uppfyller Försvarsmaktens grundläggande behörighetskrav vidare till individuell antagningsprövning och avgörande är Försvarsmaktens medicinska bedömningsgrunder, FM MBG 2019. Där har alla diagnoser och medicinska tillstånd en gradering och Aspergers syndrom har siffran 0, det står för ”synnerligen betydande nedsättning” och innebär att personen ses som »ej tjänstbar».

– Till viss del kan jag hålla med om att personer med Aspergers syndrom kan ha sociala svårigheter, men graden måste bedömas hos varje person. Jag tycker att Försvarsmakten är väldigt generaliserande när vi som har asperger inte får göra testerna, då drar de en hel grupp av människor över en kam. Om jag hade fått komma till mönstringen, göra testerna och sedan fått nej, då hade jag tyckt att jag fått en rättvis chans, säger Erik.

STÄMMER FÖRSVARSMAKTEN

Erik tog strid för sin rätt och skickade in en debattartikel till Expressen, där han skrev: »Försvarsmakten pratar ofta om alla människors lika värde. De har exempelvis lanserat en kampanj kallad »Kom som du är». Det är väldigt sårande för alla oss som nekas rätten att mönstra – just för att vi är dem vi är.»

Han vände sig också till Diskrimineringsombudsmanen, som nu driver två tillsynsärenden gällande neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och Försvarsmaktens rekrytering, men det tar tid tycker Erik. Därför vände han sig även till Anti-

Tove From, verksamhetsansvarig, och Pomme J-Corvellec, jurist på Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne hjälper Erik Fenn att stämma Försvarsmakten.

FOTO: LENA MARIE KE WEMAR

diskrimineringsbyrån Norra Skåne och i september 2020 stämde de Försvarsmakten och kräver diskrimineringsersättning på 20 000 kronor till Erik.

– Vår bedömning är att Försvarsmakten bryter mot Diskrimineringslagen, eftersom de på ett svepande sätt diskvalificerar Erik och en hel grupp av människor med neuropsykiatriska diagnoser när de fråntar dem rätten till individuell bedömning, säger Tove From.

Tove From är verksamhetsansvarig på Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne, en ideell förening som arbetar för alla människors lika rättigheter och för att motverka och förebygga diskriminering i samhället. Här arbetar även juristen Pomme J-Corvellec, som menar att Försvarsmakten bryter mot Diskrimineringslagens kapitel 2, § 15.

– Det strider mot diskrimineringsförbudet att Försvarsmakten har en rekryteringsprocess som automatiskt avskriver Eriks ansökan för att han har Aspergers syndrom. Det är diskriminering när han missgynnas och behandlas sämre än andra på grund av sin funktionsnedsättning. Vi menar att diagnosen inte säger någonting om en persons lämplighet för vissa yrken, för svårigheterna kan skilja så mycket åt. Därför behövs, som för alla andra, en individuell prövning, säger Pomme J-Corvellec.

FÖRSVARSMAKTEN FÖRÄNDRAS

När Tidningen Autism kontaktar Försvarsmakten bekräftar de att de stämts av Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne, men att de på grund av den pågående rättsprocessen inte kommenterar ärendet. De svarar ändå på hur de generellt bedömer neuropsykiatriska diagnoser.

– I dagsläget gör vi bedömningen att personer med sådana diagnoser är icke tjänstbara. Bakgrunden är att Försvarsmakten som organisation i händelse av krig inte kan garantera faktorer som personer med neuropsykiatrisk diagnos kan vara i behov av, det skulle kunna vara sömn och medicinering. Därför bedöms personer med neuropsykiatrisk diagnos som icke tjänstbara, säger Jonas Olsson, pressekreterare på Försvarsmakten.

I andra jämställdhetsfrågor har Försvarsmakten ändrat inställning genom åren; kvinnor fick

FOTO: FÖRSVARSMAKTEN

Jonas Olsson, pressekreterare på Försvarsmakten.

Ulla Adolfsson, ordförande Autism- och Aspergerförbundet, tycker det är bra att frågan prövas.

FOTO: CHRISTINA TEUCHLER

rätt att arbeta inom alla delar av försvaret 1989, Försvarsmakten deltar sedan 2013 i Prideparaden och menar att det är ett aktivt ställningstagande för människors lika värde. Förra sommaren genomförde försvaret en regeländring som gör det möjligt för den som tidigare haft en adhd-diagnos, att få göra lumpen om diagnoskriterierna inte längre uppfylls.

– Hösten 2019 påbörjade vi ett utredningsarbete kring neuropsykiatriska diagnoser och det handlar enligt Försvarsmaktens chefsläkare om att se över möjligheten till individuella prövningar, att vi inte ska kategorisera alla på samma sätt utan göra individuella bedömningar. Nu har utredningen tillfälligt pausat på grund av corona, säger Jonas Olsson.

ALLA SKA HA LIKA RÄTTIGHETER

Autism- och Aspergerförbundet har tidigare uppmärksammat att personer med neuropsykiatriska diagnoser utestängs från yrken som brandman, lokförare, polis, liksom möjligheten att mönstra för värnplikt. De menar att det är en viktig fråga att driva.

– Jag tycker det är bra att Antidiskrimineringsbyrån stämmer Försvarsmakten så att frågan prövas. Sverige har skrivit under FN:s Funktionsrättskonvention och det innebär att man inte ska diskriminera någon utifrån funktion, utan att alla människor ska ha lika rättigheter. De här personerna måste få prövas individuellt, säger Ulla Adolfsson, ordförande i Autism- och Aspergerförbundet.

Nu pågår förberedelser inför den kommande civilrättsliga processen i Stockholms Tingsrätt och Erik, som gjort sin första tenta på Mittuniversitet och trivs i sitt studentboende, hoppas att det snart blir process och att Försvarsmakten ska titta även på hur andra länder gör.

– I länder som Australien, Nya Zeeland och Storbritannien är människor med diagnos välkomna i försvaret. Om det funkar där, varför skulle det inte funka i Sverige? Jag säger inte att alla skulle vara lämpliga men alla borde få en rättvis chans och en individuell prövning. Så jag hoppas vi vinner i domstolen och om Försvarsmakten fällt behöver de ändra sina regler om de inte vill att alla med neuropsykiatriska diagnoser ska stämma dem, för det skulle bli dyrt, säger Erik.

LENA MARIEKE WEMAR